

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL X No. 34
19 OCTOMVRIE 1930

In acest număr: Partidele politice de Maresal Averescu; Tu te fercai adesea de lumină, poezie de Mihail Munteanu; Prietenii de odinioară de Sabin Opreanu; Un centenar: Franz-Iosif de Virgil P. Râmnicianu; Ce ne facem? de Vladimir Nicoară; Unirea bisericilor anglicană și ortodoxă de N. Mușat; Cronica politice interne: Guvernul Bragadiru, Retragerea în cortul lui Achille de A. H.; Crònica politice externe: Situația politică în Spania de V. P. R.; Gazeta rimată: Fragment din Testamentul Impăratului Traian al dlui Dr. Cassiu Maniu; Insemnări: Serbări universitare, Broșură apocriță, Guvernul Bragadiru, Din „voinic” — vlădică, Contractul Stewart, Literatura evreo-maghiară, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

32 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 LEI

Țara Noastră

Partidele politice*)

— Concluziuni —

Cele trei articole precedente, privitoare la partidele politice, publicate în *Indreptarea*, cer, evident, o concluziune.

Voiu căuta să o rezum cât se va putea mai strâns, lucru nu tocmai ușor, dată fiind importanța și amploarea subiectului.

Am luat ca punct de plecare, pornirea în o parte — o mare parte — din opinia publică, împotriva partidelor politice.

Pentru a-mi facilita examinarea obiectivă a chestiunii, am început prin a vâsli în apele acestui curent, primind, fără rezerve, drept bune, toate învinuirile ce se aduc partidelor politice.

Am zis: da, ele sunt vinovate, că am ajuns în starea în care ne găsim; da, toate greșelile și suferințele cari au decurs din aceste greșeli sunt datorite partidelor politice și numai partidelor politice.

Înlături deci cu ele, sau cel puțin înlături cu guvernele de partid!

Am formulat însă imediat și întrebarea: foarte bine, înlături cu guvernele de partid, ce punem însă în loc? Nu este greu a dărâma, nu este însă tot atât de ușor a reconstrui, și reconstruirea se impune căci țara trebuie, într'un fel sau altul, guvernată.

Am luat de aceea în cercetare soluțiunile posibile, sau mai exact, soluțiunile propuse de partidofobi.

Am început cu guvernul de *personalități* și am arătat că această soluțiune este și o himeră și un non-sens. Himeră, pentru că

---

*) Reproducem din *Indreptarea* acest articol al dlui Mareșal Averescu, socotind că orientările pe care le oferă sunt cu deosebire prețioase în clipa de față. (N. R.)

este greu de realizat. Non-sens, pentru că chiar dacă s'ar realiza așa zisele personalități, guvernând, ar sfârși cu timpul prin a deveni partid; adică s'ar clădi, pe cale piezișă, tocmai ceea ce s'a intenționat a se dărâma.

Am trecut la guvern de concentrare. Am arătat că un asemenea guvern, în principiu și în anumite cazuri, ar fi posibil, dar el nu rezolvă chestiunea.

Un guvern dat de toate sau numai de o parte din organismele politice existente, are două alternative în față: sau ar trebui să se fiină în cadrul unui program politic minimal, ceea ce i-ar limita și acțiunea și durata, tocmai când țara are mai multă nevoie de o complectă normalizare a vieții noastre de stat pe calea propășirii; sau ar sfârși prin a se transforma în partid nou, pentru a-și lărgi cadrul activității și lungi durata guvernării, ceea ce ar însemna a cădea iarăș în paradoxul de mai sus. Nu voim să avem guvern de partid, și ne creiăm un regim, care, prin forța lucrurilor, se va transforma în partid, mulțumită unor compromisuri, de o moralitate îndoielnică.

Am examinat și chestiunea dictaturii. Am pus în evidență primejdia acestei soluțiuni, al cărei prim pas ar fi nesocotirea Constituțiunii, tocmai acum, când avem nevoie mai presus de toate, de restabilirea ordinii, prin reintronarea legalității. Am arătat în același timp, că pe de o parte nu putem lua ca pildă cele ce se petrec în Serbia; iar pe de alta, că se face o mare greșeală, când se crede că în Italia este un regim de dictatură. Acolo este o guvernare constituțională. Guvernul este solid așezat pe încrederea Coroanei și a marelui majorități a națiunii, iar în spatele său are un partid politic, admirabil organizat.

După ce am trecut astfel prin distilatorul cercetării mai de aproape a soluțiunilor, despre cari am vorbit și am evidențiat neeficacitatea lor și, mai cu seamă, împotrivirea lor pentru coniectura în care ne găsim noi astăzi, am făcut să reiasă, în mod mai mult sau mai puțin străveziu, că tot singura soluțiune posibilă, practică și sănătoasă, este aceea a unui guvern de partid.

Prin aceasta nu am încercat deloc să absolv partidele de păcatele trecutului. Am atras numai atențiunea că dacă partidele au greșit nu au greșit toate la fel, și deci nici condamnarea lor nu trebuie să apese asupra lor, în aceeași măsură.

Luând ca punct de plecare ideea că un partid politic nu poate fi considerat ca un organism folositor țării, dacă nu este mai întâiu de toate, corect în activitatea sa politică, am examinat această activitate a partidelor noastre în raporturile lor, de la războiul încoace, cu Coroana și cu Țara.

Am luat, evident, în considerațiune numai partidele cari au guvernat și am arătat, servindu-mă numai de puține exemple, cât de grav au păcătuit, și partidul liberal și cel național-țărănesc, atât în raporturile cu Coroana, cât și în cele cu Țara.

Despre partidul poporului am declarat că din ambele puncte de vedere, linia sa de conduită a fost cea corectă; am primit însă, a discuta pe larg orice probă serioasă ar putea fi adusă împotriva acestor afirmațiuni, cari, convin, că pot fi bătute de parțialitate.

* * *

Din totalitatea considerațiunilor cuprinse în cele trei articole precedente, rezultă, prin urmare, că dacă sunt îndreptățite multe din învinuirile aduse partidelor politice, este o greșală de genul aberațiunilor, condamnarea *existenței însăși a partidelor*.

Cu sistemul reprezentativ și cu actualul mecanism statal din toate țările, existența partidelor este inevitabilă. Ceea ce se poate, însă, dacă nu evita, dar cel puțin atenua, este posibilitatea greșelilor ce pot comite partidele în desfășurarea activității lor politice, adică în raporturile cu Coroana și în raporturile cu Țara.

În primele raporturi este greu a se înlătura răul abuzului partidelor prin legiuiri. Remediul nu poate fi găsit decât în patriotismul conducătorilor partidelor, știind că abuzul, dacă duce la succese imediate, aceste succese nu pot fi durabile și cu atât mai puțin folosite toate, căci cu timpul duc, în cazul cel mai bun, la ruinarea partidului abuziv însuși. În cele mai multe cazuri, duc din nenorocire, mai întâiu la slăbirea dinastiei și apoi la ruina țării.

Un remediu mai este dat, în această privință de prerogativele Coroanei, înscrise în Constituție. Un guvern care se dovedește a nu mai fi la înălțimea situațiunii, nu mai are dreptul de a se mai menține, chiar dacă s'ar bucura de încrederea majorității parlamentare.

Fără a face să tragă în cumpănă procedeele noastre electorale, chiar dacă majoritățile ar fi în adevăr expresiunea onestă a corpului electoral, această încredere ~~le-a~~ fost acordată anticipat, și de îndată ce guvernarea nu a corespuns așteptărilor, ea le este implicit retrasă. Acesta este și adevăratul rost al prerogativei Coroanei de a disolva parlamentul. Constituția caută sa se evite prelungirea unui regim șubred.

În raporturile dintre partide și Țară, se pot aduce remedii reale pe cale de legiuire.

Măsurile cele mai serioase și mai radicale se impun pentru suprimarea clientelei electorale. Astfel a făcut Anglia acum un secol și jumătate și evident că, atunci când se spune, că a fost o greșală adoptarea pe continent, în special în țările latine, a sistemului reprezentativ din Anglia, să scapă din vedere, că nu s'au adoptat în același timp și măsurile drastice din Anglia pentru a îngradi operațiunile electorale cu toate garanțiile în contra falsificării lor.

A spune că noi avem în Parlament reprezentanți ai voinței națiunii, este a face teorie în dauna adevărului. Alegerile noastre au

fost întotdeauna, dar mai cu seamă de când cu votul obștesc o farsă de cea mai vinovată țesătură. Aceasta se datorește mai cu seamă faptului, că îngrădirile sunt de o eficacitate aproape nulă, și nici nu sunt măcar complete. Pe când în Anglia, pentru unele fraude nu numai că se anulează mandatul, nu numai că vinovații sunt pedepsiți cu mari amenzi și cu munca silnică, dar li se ridică și drepturile politice de un anumit număr de ani. La noi se aruncă imediat, asupra tuturor orgiilor electorale, mantia salvatoare a amnistiei, iar electorii, cari au săvârșit actele cele mai reprobabile, sunt considerați ca elemente prețioase în partid, atât de prețioase, încât li se crede drumul netezit spre banca ministerială!

Iată deci adevărata problemă în fața căreia ne găsim.

Nu combinații fără substrat serios, ci reculegerea patriotică a oamenilor politici de mână întâia, în raporturile partidelor cu Coroana și măsurile cele mai eficace pentru a stârpi clientela electorală, adevăratul virus al vieții noastre politice.

Numai astfel vor putea partidele, chiar fie și pe căi diferite, să contribuie efectiv la însănătoșirea noastră morală.

Dar până atunci?

Sunt prea interesat în cauză, pentru a mi spune cuvântul. Pot spune însă că expedientele nu numai că nu îndreaptă nimic, dar fac îndreptarea din ce în ce mai grea, poate chiar problematică.

Posibilitățile de azi sunt mult inferioare celor din Iunie, iar cele de mâine vor fi de sigur inferioare celor de azi.

Pe de altă parte nu trebuie să se scape din vedere, că indulgența cu partidele cari păcătuiesc este o încurajare a răului și deci o ispită primejdioasă de a face la fel.

MAREȘAL AVERESCU

Turnu-Severin, 10 Octombrie 1930.

Tu te fereai adesea de lumină...

Există o tăcere dincolo
de tăcerea morții.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tu te fereai adesea de lumină!...

Nici noaptea nu puteai privi la stele...

Ai fi dorit să dormi mai sus de ele...

Nu ți-am găsit atunci nici-o vină!

Ducându-te de mână ca pe-o oarbă,

Lăsam tăcerea nopții să te-absoarbă...

Subt brazii, subt caișii din grădină,

Tu nu șimțezi mireazma primăverii,

Prin pânza-și de păiangen a tăcerii...

Nici stanțele târzii de violină,

Tu nu le ascultai ca altădată...

Tăceai ca o tăcere 'ndepărtată...

Acum, tăcerea ta de-a mea se'mbină.
Eu, mărul pârguit în colț de soare,
Lăsați tăcerea ta să mă 'mpresoare...

O rază ce căzu din luna plină,
Am șters'o ca pe-o lacrimă'n batistă
Topind-o în tăcerea noastră, tristă...

Și florile subțiri de muselină,
Tăcuși le ocolim, ca 'ntr'o tăcere
Din sferele deasupra altor sfere...

La schitul ortodox ca și'n grădină
S'a prins tăcerea în jelfurile goale,
Iar smirna s'a fumat în rotocoale...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

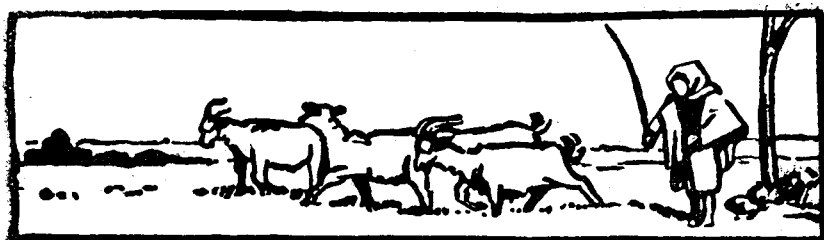
Tăcerea e adâncă și deplină.

— O, spune, încotro vrea să mă poarte
Tăcerea ta de dincolo de moarte?...

Brașov, 1930

MIHAIL MUNTEANU

Prietenii de odinioară

Sunt tot ei, cei de atunci... Azi publiciști, avocați, doctori, foști prefecți, foști deputați, profesori, funcționari, sunt tot ei, cei vechi — sunt foștii studenți; doar timpul le-a albit nițel părul pela tîmple, încolo, acelaș avînt fineresc, aceeaș hotărîre de acțiune, aceeaș credință în ideile, dăruite cu atîta generozitate de înaintași mari.

Este generația universitară, care a urmat strălucitei pleiade dela *Luceafărul* dela Budapesta.

L-am revăzut cu prilejul unei recente adunări al partidului popularului. Nu m'a mirat de loc faptul, că i-am întîlnit aproape pe toți adunați în jurul aceluiăș drapel. Mă așteptam la aceasta. Era firesc să fie așa. Este acelaș drapel al vrednicilor lor înaintași. Unii dintre ei s'au înșiruit sub faldurile acestui drapel mai demult, alții mai tîrziu, unii stau încă în rezervă, dar vor veni și ei în mod fatal să urmeze îndemnurilor stăruitoare de orice clipă ale inimei și gândirii lor și să se apropie, ca să rămîna lipiți de el pentru totdeauna.

Mici interese trecătoare, neînsemnate rancune, poate și presupuse nedreptățiri, i-au ținut încă la o parte, pe unii ca spectatori, pe alții poate chiar ca vremelnici dușmani, dar cred, că nici unul n'a stat indiferent la sbuciumările purtătorilor drapelului.

Ce i-a adunat în aceeaș tabără politică? Ce-i atrage și-i ține închegași în aceeaș falangă? Interese mărunte materiale sau de alt ordin personal? Inrudiri de sânge sau legăturile prieteniei? Perspective de-o prăpădită urcare a treptelor ierarhiei sociale, cu ajutorul înconfestabil, pe care-l dă o politică de partid, mai cu seamă, când acel partid este de guvernământ?

Răspunsul just la aceste întrebări — atît de nimerite, când e vorba de unele din grupările noastre politice, dar tot pe atît de nepotrivite pentru explicarea fenomenului amintit mai sus, — îl dă o

mică privire în trecutul apropiat. Un crâmpoi din vieața universitară de acum aproape două decenii.

* * *

În etajul al treilea al unui palat din strada Ráday din Budapesta, în localul societății finerimei universitare române *Petru Maior*, era o căldură sufocantă, o atmosferă foarte încărcată, care prevestea furtună. Micile săli ale societății erau neîncăpătoare. Veniseră în acea seară la ședință mulți, pe cari nu-i văzusem mai înainte, decât incidental pela societate. Era o ședință „politică“.

Toată toamna patimile morniseră sub spuză, sau se deslănțuiseră în discuții izolate „neoficiale“, la societate sau prin cafenele, având câte odată și urmări prin „provocări la duel“. Acum însă era lucru hotărât: ideile se cristalizaseră, oamenii se aleseseră și se grupaseră în două tabere deosebite; în seara aceea trebuia să se dea o luptă fățișe, să se știe definitiv, câți sunt de o parte și câți de cealaltă? Cine sunt „tribuniști“ și cine „româniști“? Cine sunt cu „răsvrățiții“ și cine cu „cei cu solidaritatea partidului național“? (O! această solidaritate, căreia în vremile de azi i se zice „ardeleană“, care în totdeauna mi s'a părut ca ceva ce conținea un program de amorteală, de neactivitate, un program a cărui întâia premisă era recunoașterea dogmatică a unei autorități aproape transcendente) Piatra de încercare a măsurării forțelor trebuia să fie — lucru de tot natural la o societate — comitetul societății, care se întâmplase să fie aproape în întregime din tabăra „tradiționaliștilor“; zic o întâmplare numai, fiindcă în toamnă fusese ales cu unanimitate de voturi.

„Oțeliții“ au început cu mici săcăieli la adresa președintelui, chiar la verificarea „procesului verbal“. I s'au făcut apoi neajunsuri și la „discuția“ activității curente a comitetului, la discutarea chestiunilor de „gospodărie“ internă deasemenea, i-a reușit însă totuși să înceapă „punctele literare“ trecute în ordinea de zi. S'au recitat și „criticat“ mai multe versuri, s'a ascultat în liniște o conferință, (mi se pare despre Bolintineanu) și totul era să se termine cu ascultarea recitării unei poezii de Octavian Goga, care de asemenea era trecută pe ordinea de zi. Aci însă i s'a părut președintelui, ca este momentul potrivit să se răz bune de neajunsurile, cari i se făcuseră. Pretextând, că timpul este înaintat, a propus ca acest punct să fie amânat pentru o ședință următoare. S'a izbit însă, spre complectul lui descurajare, de protestarea unanimă a celor de față. Era doar vorba de un vers de-al lui Goga și pe această chestie nu mai erau față în față două tabere „politice“, ci una singură, românească.

Recitarea versului a început. Din cadențele lui se simțea, cum se desprind unde cu miresme de otavă de curând cosită, adieri cu miresme de brad, șopte de ape, cari reinviau trecutul plin de suferințe ale unui neam, întrezăriri de viitor mai bun: *sufletul poporului ro-*

mănesc se mutase ca prin farmec deodată în sălile dela etajul al treilea din strada Răday. Un ropot de aplauze și de sincere urale pentru autor au acoperit ultimele cuvinte rostite de recitator.

Numai un zâmbet ironic și sfidător al „președintelui“ a turburat această sinceră și spontană sărbătorire. Acel zâmbet a fost în acea seară semnalul de alarmă pentru începerea luptei, a fost fulgerul care a deslănțuit furtuna. Au urmat cuvântări înflăcărâte de o parte și de alta, s'au spus vorbe grele, o încăerare generală era să înceapă. Din zeci de guri se cerea demisia comitetului, care a și urmat după un vot de blam la adresa președintelui.

Numai cât acel vot de blam a fost dat atunci pentru întreagă tabăra „solidariștilor“. Curentul „oțeliților“ a învins într'un chip strălucit și aproape neașteptat. Votul de blam fusese atunci dat unei mentalități retrograde. Era reflexul valurilor polițice, cari frământau opinia publică ardeleană, împărțită și ea în două tabere: una a lui Octavian Goga și a tinerilor lui prieteni, și alta a curentului învechit, reprezentat de Iuliu Maniu și bătrânii din jurul lui.

* * *

Ceva asemănător se petrece de nou în Ardeal. Lumea iar se frământă. Prietenii de odinioară se adună iar. Curentele se desprind și se cristalizează tot mai mult. Din vălmășag de calomnii, *ideale* se ridică, se impune, atrage șiși grupează în jur pe foștii lui ucenici. Vechii lui propovăduitorii lui se *imbrățișează iar plini de încredere*.

Ședința furtunoasă de odinioară este iar aproape. Se va da iar nu peste mult un vot, de astădată însă nu pe malul Dunării, ci în Ardeal. Sufletele încep să fie tot mai mult pregătite și pătrunse de acelaș ideal.

Iată pentruce nu m'a mirat de loc faptul, că mi-am revăzut iar prietenii adunați sub acelaș drapel. Este consemnul lor de acum douăzeci de ani.

Nu se putea să fie altfel!

SABIN OPREANU

Un centenar

— O sută de ani dela nașterea lui Franz-Iosif —

Franz-Iosif! Câte amintiri evoacă acest nume! Lungul șir de suferințe ale neamului nostru sunt strâns legate de numele acestui monarh.

Pentru noi, românii, persoana lui Franz-Iosif întruchipează nedreptățile trecutului. Poporul nostru își pusese în el toate speranțele. Toți martirii revoluției din 1848, apoi miile de țărani uciși mișelește, zecile de mii de români morți în Galiția și în prinsoare rusească, sunt victimele acestui suveran, a cărui aniversare este sărbătorită azi în Ungaria, deși au fost timpuri, nu tocmai depărtate, când tocmai acolo, Franz-Iosif era omul cel mai urât și detestat din lume.

Il sărbătoresc ungerii azi și-l preamăresc, pentru că „în cursul lungii sale domnii, Ungaria a trăit epoca de aur, dezvoltându-se în mod pacinic și cunoscând o siguranță fără exemplu în istorie“.

Aceste cuvinte le-a pronunțat la Budapesta regentul Horthy și, din punct de vedere personal, probabil că are dreptate. Epoca de aur a existat, nu însă pentru Ungaria, nici măcar pentru poporul maghiar în întregime, ci numai pentru o minoritate, pentru oligarhia maghiară, din care făcea parte și regentul de azi.

Un scriitor englez*) bun cunoscător al Monarhiei, scrie despre acea epoca de aur următoarele:

„*Libertate* nu însemna decât facultatea pentru o minoritate de maghiari să refuze drepturi politice unei majorități de unguri nemaghiari“.

---

*) Henry Wickham Steed. *Messouvenirs. 1892—1914.* Librairie Plon. Paris. 1926.

Și în altă parte:

„Aristocrația și nobilimea, proprietară de latifundii, se sforța în acelaș timp să păstreze pe cât posibil privilegiile lor feudale și să menție pe țaranii lor în sclavia politică și economică. Astfel au devenit, împreună cu paraziții lor evrei, o minoritate în sânul unei alte minorități...”

Pentru această minoritate domnia lui Franz-Iosif a fost o epocă de aur, care nu va mai reveni niciodată, nu însă pentru poporul maghiar, ne cum pentru naționalitățile ne-maghiare, dovadă că în 1918 urmașul acestui monarh a fost isgonit de toate popoarele împărăției, inclusiv ungurii, în deplină armonie de astădată, nu pentru păcatele săvârșite de Carol, în scurta Sa domnie, ci pentru păcarele predecesorului său în domnia „epocii de aur”.

Un om politic polonez, contele Dziedszycki care a jucat un mare rol în viața Monarhiei, a caracterizat în modul următor acea epocă și pe Suveranul care a fost autorul ei:

— Austro-Ungaria este un fel de sultanat, al cărui Sultan este un om bătrân, care se grăbește cu atât mai mult cu cât se simte îmbătrânind. Singurul său principiu este: „cât de multe hectare!” El a fost gonit din Germania, din Italia și, dacă nu va băga de seamă, va fi gonit și din Balcani. Însă, el vrea, înainte de moarte, să adaoge împărăției sale teritorii pe care posteritatea să le poată considera ca o compensație pentru pierderile suferite aiurea. „Posteritate” înseamnă în ochii săi propria sa familie și suveranii rivalii săi. El știe că dualismul îl reține prizonier al Germaniei și de aceea nu încetează să-l submineze, însă este prea fricos, pentru a lua a atitudine fățișă. Singurul viitor posibil pentru Austro-Ungaria este să devie o casă slavă cu față de germană: Ceia ce ar însemna o regulare de socoteli cu maghiarii, care urâse pe slavi și știe foarte bine că, dacă monarhia se completează, atrăgând spre ea pe toți slavii de sud, zilele hegemoniei maghiare vor fi numărate. Însă mă îndoesc că „sultanul” vă avea înțelepciunea să atragă pe slavi. El nu știe să atragă decât prin forță, în scopul să adaoge*) „hectare” sultanului său, astfel că într-una din zile va face ceva, sau va sancționa un proiect nebunesc oarecare, care va face să se prăbușească pentru totdeauna monarhia. S'ar putea chiar ca incidentul să atragă și Europa în naufragiul său...”

Profetice cuvinte ale unui cunoscător al sultanului și al sultanatului său!

Acesta îl cunoaștea. Ziaristul Steed întrebând odată pe contele Khuen-Héderváry, fost ban al Croației și ministru-președinte al Ungariei, ce crede despre împăratul-rege, politicianul ungur i-a răspuns:

— „Nu cunosc pe împărat. Am avut raporturi cu el mai mult decât oricare alt ministru în Austria și în Ungaria, însă n'am avut

---

*) Vorbele acestea au fost pronunțate în 1908, după anexarea Bosniei și Herțegovinei.

și nu voi avea impresia că-l cunosc. Adesea, văzându-l bine dispus pentru că un anumit eveniment îl satisfăcuse și că începea să râdă și să glumească, cugetam: „Acum, voi cunoaște omul“. Inșă, în acel moment chiar cădea un vâl invizibil între mine și el, izolându-l, pentru a mă exprima astfel, de orice curent de simpatie omenescă. Dincolo de acel vâl nu se mai găsea un om, ci un monarh, convins de dreptul său divin și nedatorând socoteală decât lui Dumnezeu“.

Steed însuși spune următoarele despre împăratul epocii de aur: „Regele Eduard discuta adesea cu mine, în 1906, despre viitorul Austro-Ungariei și despre situației împărăției în Europa. Vorbea cu afecție despre Franz-Iosif: exista între cei doi suverani o legătură: neîncrederea lor în împăratul Germaniei. Vorbeau despre el de câte ori se găseau împreună. Din alte puncte de vedere totuși, regele Eduard și împăratul Austriei aveau puțină asemănare. Amândoi, este adevărat, doreau pacea — regele Eduard pentru că o iubea, Franz-Iosif pentru că se temea de război. Inșă unul era jovial, încrezător, cu inima deschisă și spiritul larg, pe când Franz-Iosif era sceptic, irascibil și bănuitor. Cu toate că nu putea fi — considerat drept rău-voitor și că știa să fie politicos ca un mare senior rafinat de școala veche, Franz-Iosif nu poseda acea curtuazie de inimă care încântă și atrage. Caracterul său era o enigmă: cu cât căutam, în ce-l privea, concluzii precise, cu atât mai iluzorie mi-se părea orice definiție“.

Din tot ce am citit despre împăratul pe care îl sărbătoresc azi ungerii, poate pe ascuns și cei dela noi, n'am găsit nicăeri mărturii care ar vorbi în favoarea lui. In orice caz a fost un mare egoist iubindu-se numai pe sine, după cum dovedește purtarea pe care a avut-o față de unicul său fiu și, mai în urmă, față de nepotul său, moștenitorul de tron, ucis la Serajevo.

Moartea kronprințului Rudolf, multă vreme misterioasă este azi lămurită pe deplin, iar în ce privește pe cel al doilea este cert că arhiducele, în ultima sa călătorie, n'a fost înconjurat de toată paza necesasă. Din al cui ordin? Cine știe! Acelaș ziarist englez pe care l-am citat mai sus, Henry Wikham Steed, scrie următoarele:

„Mi s'a părut foarte curios, mie, care fusesem de față la Serajevo cu ocazia vizitei lui Franz-Iosif în 1910, că arhiducele a putut fi asasinat, pentru că rar am văzut un oraș care să se preteze mai bine precauțiunilor de poliție pe care le lua de obicei Austro-Ungaria în asemenea împrejurări. Și când a transpirat a doua zi faptul că poliția din Serajevo primise ordin să nu ia nicio măsură specială pentru a proteja pe arhiduce, fiindcă paza acestuia avea să fie încredințată autorităților militare, iar acestea neglijaseră totuș să furnizeze până și o escortă, bănuelile mele asupra unei trădări s'au întărit aproape până la certitudine.“

„Este greu — continuă Steed — dacă nu chiar imposibil, să obții în asemenea ocazii dovezi absolute, totuș încă dela 29 Iulie 1914 am avertizat pe colegii mei dela *Times*, că ar fi prudent să moderăm expresiunile noastre de oroare cu privire la crima dela

Serajevo, pentru că s'ar putea ca autoritățile austro-maghiare, poate chiar membrii familiei imperiale, să nu fie decât prea puțin dispuși s'o deplângă“.

Și în altă parte:

„...Nicio dispoziție nu se luase pentru a proteja pe arhiduce și chiar, după ce bomba se aruncase în automobilul său de către Ca-brinovici, fiul unui polițist austriac, nimeni nu se gândi să-l escorteze. Și totuși, când Franz Iosif vizitase în 1910 Serajevo, mai mult de o mie de agenți în uniformă și probabil un număr îndoit de agenți în civil au fost mobilizați pentru a-l apăra. În Iunie 1914 însă, poliția primise ordin să se retragă“.

Și ziaristul conchide:

„Faptele justifică în orice caz ipoteza că *posibilitatea suprimării moștenitorului prezumtiv de către conspiratorii bosniaci sau sârbi nu era privită cu ochi răi de Habsburgi*“, cu alte cuvinte asasinatul, chiar dacă n'a fost comandat de aceștia, a fost înlesnit de ei, ne luând măsuri de apărare.

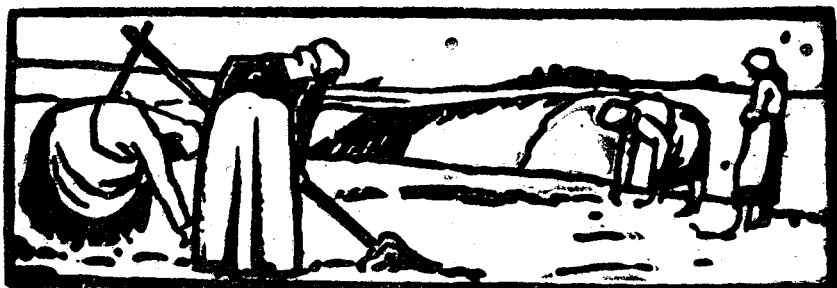
Oricum ar fi, moartea arhiducelui n'a produs asupra lui Franz Iosif o impresie deosebită. Un ofițer din garda imperială*), care a petrecut în jurul împăratului până în ajunul mobilizării scrie următoarele:

„Nu se poate spune că moartea arhiducelui a impresionat prea mult pe monarh. Contele Paar nu îndrăznea să-i comunice trista știre. Când i-a comunicat-o totuși, efectul n'a fost cel așteptat. Împăratul era oarecum emoționat, în același timp părea că moartea survenită în mod atât de neașteptat, *il scăpase de o mare grijă*“.

Dar, în afară de orice alte dovezi *pro* și *contra* împăratului, argumentul cel mai puternic împotriva sa este politica pe care a dus-o în tot cursul domniei sale, cu o perfidie de maestru, învrăjbind popoarele din Monarhie. *Divide et impera* i-a fost deviza, cu ajutorul căreia credea că va învinge toate greutățile. Ea a fost însă fatală moștenitorilor săi, pentru că între popoare învrăjbite nu se pot crea legături trainice și interese comune, iar la prima suflare de vânt mai puternică clădirea s'a prăbușit și popoarele s'au răspândit în toate vânturile.

VIRGIL P. RÂMNICEANU

*) Aus dem Tagebuch eines Gardisten — Wochenausgabe — W. N. T. Nr. 1, 7 Jan. 1928.

Ce ne facem ?

Așa vin unele nenorociri: fulgerător. Prefectul primise telegrama la moșie unde fugise penru o zi, ca să scape de neplăcerile vizitelor ce l'ar fi inundat cu prilejul onomasticeii. Telegrama i-a fost transmisă prin telefon și i se părea că nu-i destul de clară.

După ce s'a recules puțin, domnul prefect simți o umezeală rece pe tot corpul și porunci notarului cu glas de primejdie să ceară automobilul fabricii din localitate. Cu 80, pe oră, și tot i se părea că merge încet, sbură în capitala respectivă, unde prin telefon și prin agenți speciali, convocă urgent în cabinetul domniei-sale pe șefii autorităților importante și anume: președintele consiliului județean, primarul municipiului, șeful poștei, chesforul, sub-prefectul și medicul primar.

În așteptarea lor domnul prefect se plimba cu pași uriași ce-tind a mia oară telegrama în original. Ea cuprindea următoarele cuvinte, scrise cu o ortografie specială și cu inevitabilele greșeli.

*„lulye vine inspektzie domnu
sekretar general luatzi măsurile
necesare direktor ispkmtescu“
13713.*

Subprefectul (intrând grăbit): Am onoare. Ce s'a întâmplat? că Gyula a venit la Casină găfăind, să viu la cabinet. Am lăsat pefa începută.

Prefectul: Dă-o naibii de prefă! Poftim! (Ii dă telegrama).

Subprefectul: Iștenem! Și motorul prefecturei la Govora!

Prefectul: Apoi de! Doamna dumitale nu putea merge la băi decăt cu automobilul prefecturei!

Subprefectul: Dapăi că și doamna dv. s'a dus. Ba mai mult,

chiar doamna Veturia a stăruit să plece cu motorul. Și tot sta degeaba că dv. nu-l luați niciodată.

Prefectul: Mânce-l fenia de motor! Ce ne facem?

Subprefectul: Să dăm o telegramă la Govora să vină la noapte.

Prefectul: Să dai!

(Intră chestorul, președintele consiliului, primarul și doctorul.)

Chestorul: Am onoare.

Președintele: Am onoare.

Doctorul: Am onoare.

Primarul: Ich habe die Ehre.

Chestorul: Un furt?

Președintele: A căzut guvernul?

Doctorul: O crimă?

Prefectul: Mai rău ca toate! (Citește) luni vine inspecție domnu secretar general, luați măsurile necesare.

Chestorul: Vai!

Președintele: Să fie sănătos. Ce-mi pasă mie?

Primarul: Iezus Maria!

Doctorul: Nu-i șeful meu. Frac am. Orașul e curat.

Primarul: Ia, ia. Curățenie est pun! Ordnung est pun.

Șeful poștei: (intrând) Am onoare. Știu vestea că am văzut telegrama.

• *Prefectul:* Ce bolând a primit telegrama? Poffim cetește.

Șeful: (citește) Iulie vine inspecție...

Prefectul: Ce drac... Iulie! Acolo trebuie să fie luni, că azi e Duminecă. N'are să vină în inspecție o lună întreagă. Și de aceea o dat telegramă, că vine urgent.

Șeful: Aici e Iulie, cunosc eu literile noastre.

Prefectul: Atunci lipsește data. Făgi la poștă te rog și vezi cum s'a transmis.

Șeful: Trebuie să întreb Bucureștii.

Prefectul: Intreabă ce vrei numai să știm precis. (Șeful pleacă) Ei, ce ne facem?

Doctorul: Așteptăm!

Prefectul: Cum să așteptăm domnule?! Aici zice să luăm măsuri! Ce ne facem?

Doctorul: Luați măsuri!

Președintele: Eu știam că secretarul general e la Calimănești cu familia. In acest caz vine cu mașina și cu doamna.

Primarul: Ia, ia! Facem un mas pun la „Pupăza“.

Subprefectul: Nu, la „Continental“, că are bucătărie ca'n Regat.

Prefectul: Domnule primar îngrijești d-ta de un banchet de 60 de persoane. D-ta, domnule Subprefect, faci invitațiile. Bine înțeles numai de-ai noștri.

Subprefectul: Cu dame?

Prefectul: Păi știu eu? Oare vine cu doamna? Ce ne facem?

Președintele: Cu dame, cu dame, că secretarului îi plac damele.

Primarul: Das ist scandal! Frâua* meu plecat la băi.

Prefectul: Domnule subprefect, telegrafiază să vină și doamnele odată cu mașina. Să plece imediat, fără bagaje, numai cu rochiile cele mai bune.

Subprefectul: Invităm și ofițeri?

Prefectul: Musai! Superiori. Generalul. Cu doamnele.

Primarul: Cin plătește banchet?

Prefectul: Municipiul.

Primarul: Ich habe keine fonduri.

Prefectul: La naiba! Să găsești!

Primarul: (mai tare) Ich habe keine fonduri!

Prefectul: (cătrec subprefect) Luăm din fondul cultural dela județ. Vorbește cu Andronic să mai aștepte cu plata până ordonăm țăm sub o formă oarecare.

Subprefectul: Păi oare se poate?

Prefectul: Se poate, se poate! (Tare) Ce vrei să fac domnule?! Nu vezi telegrama: „luați măsuri“. Domnule chestor, toți sergenții în mare ținută.

Chestorul: Numai echipa de zi, că cei de noapte sunt oboșiți.

Prefectul: Ce oboșiți? Păzească la noapte mai puțin, dar mâne să fie toți.

Chestorul: N'am mânuși pentru toți.

Prefectul: Cumpără.

Chestorul: N'am fonduri.

Prefectul: Fonduri, fonduri! Mă nenorociți! Domnule subprefect, ia vezi cât mai avem la fondul cultural și dă-i ceva pentru mânuși. A! bine că n'am uitat. Steaguri! Să se scoată steagurile!

Chestorul: Nu se poate! Numai la M. S. Regele.

Prefectul: Sau mai bine nu. Lasă! Să nu mai scoată steagurile. Le-am văzut la 10 Mai. Niște cârpe murdare. Va să zică: masa la „Continental“, 60 persoane; invitații domnu subprefect; sergenții toți în mare ținută și noi toți în frac la gară.

Doctorul: La ce oră?

Prefectul: Stăi; când vine trenul? E ăl de 9 și ăl de 11. Eu cred că nu poate veni la 9, că-i prea dimineată.

Doctorul: Și dacă vine cu mașina dela Climănești?

Prefectul: Ce tot mă'ncurci, domnule?! Am hotărât că mergem la gară?

Președintele: Are dreptate doctorul. Dacă vine cu automobilul și noi stăm ca proștii la gară.

Prefectul: Păi atunci... Ce ne facem? Aud? Da ziceți ceva și dv. domnilor, nu lăsăți tot greul numai pe mine.

Președintele: Faceți două echipe. Una la gară și una la capătul parcului.

* Expresie pur săsească.

Prefectul: Că bine zici. Eu cu domnul primar și cu d. doctor la gară: dumneata cu d. subprefect, cu d. chestor și cu șeful poștei la parc.

Doctorul: Și generalul?

Prefectul: La gară dacă o vrea să vină.

Doctorul: Și episcopul?

Prefectul: Ce tot mă 'ncurci domnule?! Când am vorbit de episcop?

Doctorul: Dar nu trebuie?

Prefectul: Păi... știi eu? (rezolut) Nu trebuie! Așa! Domnule chestor, înșiri sergenții dela gară până la parc; mașinele stau toate sub presiune...

Chestorul: Care mașini?

Prefectul: A, da, uitasem! Aduni pentru mâine 16 mașini particulare și de piață. Cum am spus... Mașinele gata, și când vine, sergenții dau semnalul din punctul de unde vine. Într'un minut ne ajunge vestea și ne adunăm la punctul cerut. Așa! Va să zică gata! Ne-am înțeles?! Bun! Acum ce-am putea să-i arătăm mai de seamă?

Președintele: Ce-o vrea să vadă, că doar vine în inspecție.

Prefectul: Bun, bun! Dar după asta, ce să-i arătăm?...

Doctorul: Să-i arătăm cotul.

Prefectul: Ce cot?

Doctorul: Cotul pădurei cu parcul animalelor.

Primarul: Ia, ia! Gredin zoologic serh schön.

Prefectul: Pe naiba! Dacă-i vorba de animale (cu intenție) poate vedea și-n oraș!

Primarul: Ia, ia! Tumnealui fini întâi la prefectură.

Prefectul: (vexat) Ce vrei să zici?

Primarul: Că tumfostră arătați ce credeți.

Doctorul: Dăți-mi voie, domnule prefect, să văd și eu telegrama. (O ia) A hă! ne-am curățat?

Prefectul: Ce mai e?

Doctorul: N'ați văzut numărul? 13713! De două ori 13!

Prefectul: Doar nu crezi în prostii!

Doctorul: Mie puțin îmi pară, doar nu e șeful meu. Da vă spun drept, dacă mi-ar fi venit telegrama dela ministerul sănătăței eu m'aș fi bolnăvit.

Prefectul: Lasă, domnule, nu ne mai conturba! Va să zică ne-am înțeles. Mână o parte la gară și o parte la parc, la ora 9.

Doctorul: Mai este o chestiune.

Prefectul: Ce mai e?

Doctorul: Cine vorbește?

Președintele: Asta se înțelege dela sine: domnul prefect.

Prefectul: (spăimântat) Așa e domnule! Uitasem! Ei, la revedere, la revedere! Și vă rog fiți punctuoși. (Toată lumea pleacă. Prefectul se așează la biou și încearcă să scrie. După un timp cetește: „Domnule secretar general, prezența dv. ne umple... (vorbit)

De ce ne umple oare? ne umple de fericire. (Stă pe gânduri.) De fericire vorbă să fie! (Sună. Intră servitorul.) Să vină dl secretar.

Secretarul: Ordonaji, dle prefect.

Prefectul: (preocupat) Să-mi scrii la mașină o cuvântare de primire pentru d. secretar general. Uite, eu am început-o, dar n'am timp. Să mi-o dai deseară ca să o coreg.

Secretarul: Nu mai e nevoie d-le prefect.

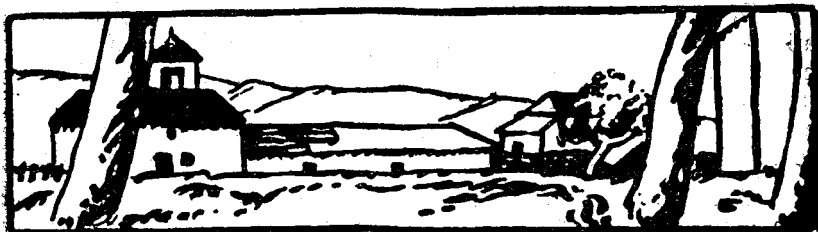
Prefectul: Cum nu-i nevoie?

Secretarul: A venit telegrama asta. (I-o dă).

Prefectul: (cetește) *Domnul secretar general rămâne la Călimănești. Nu mai luați măsuri.* (Vorbește violent). Pentru ce n'ai adus-o mai înainte! Totdeauna nepunctuos! Nu-s mulțumit! Cheamă imediat pe subprefect! (Secretarul iese. Prefectul cade pe fotoliu, respiră ușurat și-și face vânt cu batista) Am scăpat!

VLADIMIR NICOARĂ

Unirea bisericilor anglicană și ortodoxă

În cursul lunii August s'a ținut la Lambeth, în Anglittera, conferința episcopilor anglicani, la care și bisericile ortodoxe au fost invitate să-și trimită reprezentanții.

Acest gest înseamnă continuarea eforturilor pe care le face biserica dominantă din Anglittera pentru o apropiere cât mai întinsă de bisericile ortodoxe. Eforturile în acest sens datează cam din timpul războiului, în cursul căruia raporturile între englezi și slavi, în special cu sârbii, dar și cu rușii, au devenit mai intime stabilindu-se legături constante între cele două biserici. Astfel în 1916 mitropolitul sârb Dimitrie a vizitat Londra, tot atunci s'a acordat prezidenția de onoare a societății „Serbian Relief Found” arhiepiscopului de Canterbury, și tot în 1916 P. S. S. Nicolae, mai târziu episcop de Ohrida, a ținut o predică în catedrala Sfântul Paul din Londra.

O serie de conferințe a avut apoi loc între prelații celor două biserici. La conferința preliminară dela Geneva din 1920 se recunosc ușurința relativă a unui acord de principii între ortodoxi și anglicani. În 1922, patriarhul de Constantinopol, Meletie IV, și patriarhul de Ierusalim au propus chiar încheierea unui acord formal. Patriarhul Miron Cristea al României a cerut însă precizuni doctrinare pe chestiunea sacramentelor, cea ce a îndemnat biserica sârbească să ceară o consultație dela doi teologi ruși emigrați, cari au conchis la necesitatea unei unanimități asupra chestiunii unirii, atât în sânul bisericii anglicane cât și al bisericilor autocefale.

Apropierea între cele două biserici făcea între timp progrese. Astfel un episcop anglican din America a oficiat în 1920 în catedrala dela Belgrad și în acelaș an d. Prince, ministrul Statelor Unite în Iugoslavia împreună cu mai mulți englezi și americani, au primit împărtășania din mâna prelaților ortodoxi în catedrala Sfântul Mihai.

Pentru a se ajunge însă la un acord definitiv, mai există oarecari dificultăți dogmatice. Ortodoxii cer recunoașterea formală a deciziilor celor șapte consilii ecumenice. Unele cercuri engleze admit aceasta, alții însă ezită în fața unei decizii al celui de al VII-lea sinod. De asemenea, sub influența celorlalte biserici protestante, anglicanii nu recunosc decât două sacramente, în fapt însă le admit și pe celelalte.

După cum vedem există oarecari dificultăți și divergențe, mai puțin grave însă decât acelea care despart Roma de celelalte biserici creștine. Apropierea s'ar putea face și credem că ar fi folositoare pentru ambele biserici. Anglicanii pun mari stăruințe, trimițând în misiune prelați în capitalele ortodoxe. În 1923 un episcop de Oxford a fost la Belgrad și București, iar în primăvara anului 1929, alt prelat anglican, Greigh, din Gibraltar, a vizitat pe patriarhii ortodoxi.

În ce privește conferința din luna August la Lambeth, invitația adresată bisericilor ortodoxe a fost acceptată de acestea, trimițând să-le reprezinte, patriarhatul ecumenic pe arhiepiscopul Germanos, patriarhatul Ierusalimului pe episcopul Iordanului, patriarhatul României pe mitropolitul Nectarie al Bucovinei, patriarhatul de Antiohia pe episcopul de Epifania, biserica autocefală grecească pe mitropolitul de Corfu, cea sârbească pe episcopul de Novisad, cea poloneză pe episcopul dela Varșovia și biserica Ciprului pe episcopul de Paphos.

În cursul acestei conferințe, la care au participat nu mai puțin de 307 episcopi anglicani din Engiltera, din toate coloniile engleze și din Statele Unite, s'a votat următoarea moțiune:

„Conferința, recunoscând biserica ortodoxă ca făcând parte din biserica istorică a lui Christos, având în comun cu biserica anglicană ordinea apostolică, jurisdicția și credința, și recunoscând importanța vitală care constă în faptul de a restabili uniunea părților separate de biserica universală a lui Christos, precum și condițiunile extrem de favorabile cari se prezintă azi, pentru a face un pas înainte în această direcție, exprimă convingerea că progresul relațiunilor celor mai strânse între bisericile anglicană și ortodoxă, menite să contribue la scopul final al uniunii acestor două biserici, trebuie să obție concursul activ al tuturor ecleziastilor. Mai mult, conferința exprimă speranța că arhiepiscopii și episcopii credinței anglicane, întruniți la Lambeth, vor lua măsurile pe care vor crede de cuviință pentru a da apropierii între cele două biserici tot sprijinul și încurajarea lor“.

La sfârșitul conferinței s'a publicat o scrisoare enciclică adresată către credincioși, în care se exprimă regretul că biserica catolică dela Roma a interzis credincioșilor ei să participe la conferința mondială asupra credinței, care urmează să aibă loc în curând. Conferința invită pe șeful bisericii anglicane, arhiepiscopul de Canterbury, să trimită delegați la această conferință și să ceară bisericilor ortodoxe, precum și bisericii zisă „catolică-veche“ (neromană) să participe și ele.

Va fi interesant să se urmărească această mișcare de unificare în credință a creștinismului militant, care pare a înțelege dela o vreme încoace, că fărâmițarea pe care a suferit-o nu i-a fost spre folos, și că, în definitiv, deosebirea nu s-a atârnat de mari pentru a zădărnici în veacul vecilor o regrupare a tuturor forțelor lui vii.

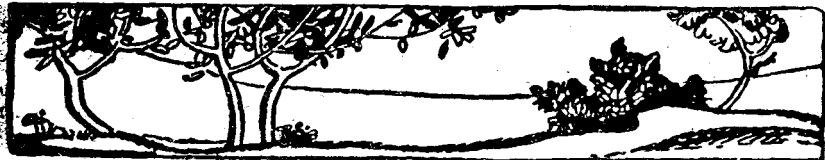
În vederea acestei acțiuni comune nu va fi nevoie de nicio abdicare dela tradiția națională a fiecărei biserici în parte; cu deosebire în ceea ce privește biserica ortodoxă română nicio îndoială nu încapă în această privință. Rosturile ei din trecut și misiunea ei pentru ziua de mâine sunt prea strâns legate de însăși ideea existenței noastre etnice, pentru a se putea gândi să cedeze ceva din prețioasa-i autocefalie.

Într-o armonie de credință, cu puteri unite pentru întronarea în lume a învățaturii creștine, dar rămânând fiecare cu organizarea ei proprie, bisericile lui Ișus vor izbuti să creieze o înțelegere a futuroara înlăturând pentru totdeauna rivalitățile confesionale.

Dar până atunci se pare, totuș, că va mai trece multă vreme.

N. MUȘAT

Cronica politiceii interne

Guvernul ispășirii

România-intregită se bucură astăzi de problematica fericire de a avea la cârma ei un bărbat foarte cumsecade, despre care cei mai mulți dintre românii de pe ambele laturi. ale Carpaților n'au auzit pomenindu-se niciodată. D-l G. Mironescu, pentru a doua oară prim-ministru în decurs de șase luni, nu părea să fie sortit din leagăn pentru însărcinări de grea răspundere. Ursitoarele au fost destul de zgârcite când s'au pronunțat asupra zestrei intelectuale, cu care a pornit în lume surăzătorul succesor al d-lui Iuliu Maniu. Nu i-au lăsat asupra creștetului nici talent creator, nici inteligență strălucită, nici râvnă nepotolită de a săvârși fapte mari, care să-l deosebească de semenii săi. La nașterea d-lui G. Mironescu praful de pușcă fusese descoperit, iar *perpetuum mobile*, în politică, se realizase demult.

Totuș, d-l G. Mironescu a urcat în două rânduri, sub privirile noastre uimite, treptele cele mai înalte ale puterii. Prima dată, ce-i drept, nu ne-a guvernat decât 24 ore, având de îndeplinit o simplă formalitate. Regele Carol al II-lea se întorsese să-și ocupe tronul, iar d-l Iuliu Maniu, taler cu două fețe ca totdeauna, crezuse că-i mai prudent din parte-i să nu prezideze în persoană actul Restaurării. A doua zi, locșiiitorul se dădu la o parte, ca orice chibit gentil care și-a ținut locul la masa de joc până ce și-ai terminat o convorbire de afaceri. De data aceasta, însă, căptușala și-a luat rolul în serios. Țara trebuie să creadă, că unica ei mântuire va veni dela geniul politic și dela voința de fier e dulcelui, a inofensivului, a neicusorului d-l G. Mironescu!

Niciodată, o mediocritate inocentă n'a fost mai coplesită de sarcina ce i s'a încredințat. Niciodată, un om mai nepotrivit pentru a se lupta cu furtuna n'a zâmbit cu mai multă fatuitate în fața obiectivului. Niciodată n'a apărut, în mijlocul mizeriei generale, o chelie mai senină și mai strălucitoare...

Înțelegem pentru ce a fost *silit* să plece d-l Iuliu Maniu. România-intregită nu putea să mai rabde multă vreme experiența guvernării sale, fără riscul propriei sale existențe. În privința aceasta nu există nicio divergență de părere, dela Nistru până la Tisa. Dar nu pricepem, de ce i-a urmat d-l G. Mironescu? Dece? Ca să continue aceeași operă nefastă de sărăcie a claselor producătoare și

de destrămarea a autorității statului? Această ispravă o putea duce la bun sfârșit d-l Iuliu Maniu însuș, oricât de surmenat s'ar simți după patru discursuri rostite în calitate de președinte al Consiliului. Ca să facă tabuula rasa din greșelile săvârșite? Oricine ar fi izbutit să ducă la bun sfârșit această misiune reparatoare, afară de un nou minister național-țărănist.

S'a spus chiar, că guvernul d-lui G. Mironescu poartă în sine însuș osânda de a ispăși nepriceperea predecesorilor săi. Așa?! Ce fel de predecesori sunt aceia? Examinați puțin compoziția actualilor bănci ministeriale și spuneți, ce s'a schimbat? Cum, adică? Voiți să fim convinși, că d-l Voicu Nițescu va realiza la departamentul comunicațiilor îmbunătățirile pe cari n'a fost în stare să le realizeze d-l M. Manoilescu, sau că d-l M. Manoilescu însuș, trecând la alt minister, va tămădui urmările dezastruoase lăsate de politica economică a d-lui Virgil Madgearu? Dar nici d-l Virgil Madgearu n'a făcut altceva decât să ia locul ocupat până ieri de d-l Ion Mihalache, preschimbându-se, dintr'odată, dintr'o competiție financiară într'una agricolă... O asemenea figură de cadru să fi fost de-ajuns, pentru a împrumuta unei cârmuiri catastrofale însușiri făcătoare de minuni?

Unde-i bagheta magică? În mâna d-lui G. Mironescu? Cine va întoarce demagogia național-țărănistă pe drumul Damascului? D. G. Mironescu? Nu, nu, orice nouă combinație s'ar încerca, sentința nu se va putea evita: Partidul d-lui Iuliu Maniu trebuie să urmeze destinul șefului său. E foarte bolnav. Are nevoie de odihnă...

Achille se retrage în cortul său

Abia răsturnat dela putere, d-l Iuliu Maniu și-a reluat prea cunoscuta sa manevră. Simulează, pe de o parte, o boală vagă, care n'are nici nume, nici simptome vizibile, se preface că s'a retras de bună voie, feliicită pe d-l Emil Hațieganu că a ajuns ministru într'un guvern Mironescu, iar pe altă parte își adună „voinicii“, amintește în mod delicat Suveranului că și datorește tronul partidului național-țărănist, și pune să se scrie în *Patria*, că în scurtă vreme Ardealul își va arăta printr'o lovitură senzațională atașamentul său fanatic față de persoana primului ministru sacrificat.

Sărmanul nostru adversar, scos azi definitiv din luptă, își închipuie că fățarnicia sa mai reușește să înșele și amenințările sale mai pot să sperie. Planurile d-lui Iuliu Maniu au ajuns atât de străvezii încât și copiii văd prin ele. Fostul președinte al Consiliului dirigent, după un faliment iremediabil în politica țării, se leagănă în iluzia că va reuși să zărnăie din nou pe coarda regionalistă, făcând apel la solidaritatea Ardealului și asmuțindu-l încă odată împotriva vechiului Regat.

Viclenia, însă, nu se mai prinde. Ardealul s're astăzi ceva mai bun de făcut decât să și pună obrazul în joc pentru a satisface ranciuna celui mai ingrat exploatator al necazurilor sale. D-l Iuliu Maniu n'are decât să încerce marea sa lovitură din urmă. Cariera sa politică în România-intregită s'a născut dintr'o aventură, în altă aventură îi va fi dat, poate, să se sfârșească...

A. H.

Cronica politicei externe

— Situația politică în Spania —

Generalul Berenguer, luând succesiunea lui Primo de Rivera, a fixat programul noului regim: refacerea financiară și restabilirea libertăților publice, garantate prin Constituția dela 1876. Măsurile luate de guvern întru rezolvarea crizei economice s'au dovedit eficace. Un prim efect al acestor măsuri a fost oprirea căderii pesetei, al cărei curs s'a stabilizat.

Se pare deci, că rezolvarea primei probleme nu prezintă prea mari greutăți. Cu totul altele sunt perspectivele întru rezolvarea problemei politice. De acord, desigur cu regele, generalul Berenguer nu urmărește decât restaurarea vechei Constituții, fără revizuirea ei, și, în ce privește stabilirea răspunderilor isvorite din dictatură, înțelege s'o facă cu păstrarea neștirbită a prestigiului Coroanei, evitând un proces politic, care nu s'ar limita numai la răspunderile colaboratorilor decedatului Primo de Rivera.

În acest scop, guvernul a procedat în mod prudent și progresiv la restabilirea libertăților constituționale, anunțând că, după alcătuirea listelor electorale se va proceda la alegeri. Până atunci se speră în calmarea efervescenței populare cauzată de schimbarea de regim. Astfel s'a amnistiat condamnații politici, îngăduindu-se întoarcerea în țară a celor trecuți peste graniță, s'a îndulcit cenzura ziarelor și s'a permis ținerea de întruniri publice.

În situația de azi aceste măsuri nu sunt însă suficiente pentru a potoli spiritele, asigurând Spaniei o eră de liniștită propășire. Opinia publică cere mai mult. Există mai întâi curentul republican, foarte puternic de astădată. Curentul republican nu este ceva nou în Spania. Forma statului a fost chiar republicană, ceva mai puțin de un an, între 1873 și 1874. Republica a căzut însă din cauza propriilor ei greșeli: politică și administrație dezordonată. În mai puțin de un an a avut patru președinți și n'a prea lăsat bune amintiri. De aceea curentul republican s'a discreditat și în ajunul pronunțamentului dela 1923 republicanismul era aproape neexistent, un simplu stat major, fără armată.

De atunci însă situația s'a schimbat. Astăzi acest curent, a crescut, în special din cauza slăbirei sentimentului monarhic. Alte fapte noi au contribuit la majorarea curentului republican, anume de-

fecțiunile sgomotoase în rândurile monarhiștilor, și înrolarea unor profesori universitari cu mare trecere și renume, în rândurile republicanilor. Monarhiștii prin tradiție ca *Sanchez Guerra*, fost șef al partidului conservator, *Ossorio Gallardo*, *Alcala Zamora*, *Miguel Maura* acuză pe rege și cer de tronarea lui. Profesorul *Unamuno* și alți mai tineri au creat un curent republican printre studențime și printre intelectualii din burghezime.

Curentul republican a ajuns, deci, destul de puternic. Divergențele între republicani sunt însă numeroase și nu se întrevede posibilitatea unei coordonări a acțiunii partizanilor „republicei încoronate”, cu aceia a aderenților „republicei conservatoare” sau a celei „Sociale”. Fiecare din aceste forme își are partizanii săi și forțele republicane se fărâmițează.

Aderenții monarhiei sunt tot atât de divizați. Mulți se gândesc la eventualitatea unei alte dictaturi; alții nu admit restaurarea Constituției dela 1876 decât de nevoie; cei mai mulți nu văd în această restaurare decât o etapă spre o prudentă revizuire, care ar mări prerogativele Parlamentului; câțiva cer deadreptul o Constituție nouă.

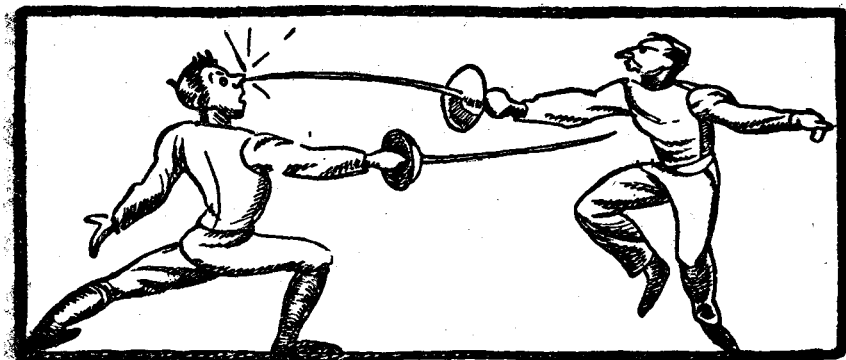
Partidul condăcător are astăzi drept șef pe *conde de Bugallal*, a cărei autoritate și prestigiu sunt departe de a egala pe acela a predecesorilor săi. Totuși glasul său are un oarecare răsunet, astfel că propunerea pe care a făcut-o de curând, pentru formarea unui bloc monarhic, poate va fi ascultată.

Partidul liberal, unit la început, s'a despărțit și el în decursul vremilor, încă înainte de dictatură, în mai multe grupuri; sporind confuzia care domnea în viața politică spaniolă. Există mai întâi partidul liberal istoric, numit astfel pentru că reprezintă tradiția partidului, condus de *conde Romanones*; partidul democrat, de sub șefia lui *Garcia Prieto*; stânga liberală, șef *Santiago Alba* și partidul reformist, condus de *Melquiades Alvarez*. Toate aceste patru grupări liberale reușiseră în 1922 să se înțeleagă asupra unui program comun, și să formeze guvernul răsturnat în 1923 de Primo de Rivera.

O soluție a crizei ar fi concentrarea liberalilor de toate nuanțele într'un bloc care ar fi destul de puternic, ca să reziste curentului republican. Se pare chiar, după ultimele știri sosite din Spania, că și regele, văzându-și tronul amenințat, s'ar fi oprit la această soluție, fiind dispus să încredințeze puterea unui guvern de concentrare liberală, cu însărcinarea expresă de a lichida răspunderile dictaturii și de a revizui Constituția dela 76.

Liberalii se bucură de mai multă trecere în sânul claselor de mijloc și de jos decât conservatorii, de aceia probabil se va și opri sau s'a și oprit regele la un guvern liberal, cu toate că conservatorii, nesuștinând reforme constituționale atât de largi, îi sunt, în definitiv, mai simpatici.

V. P. R.

GAZETA RIMATĂ

Testamentul împăratului Traian

— Fragment —

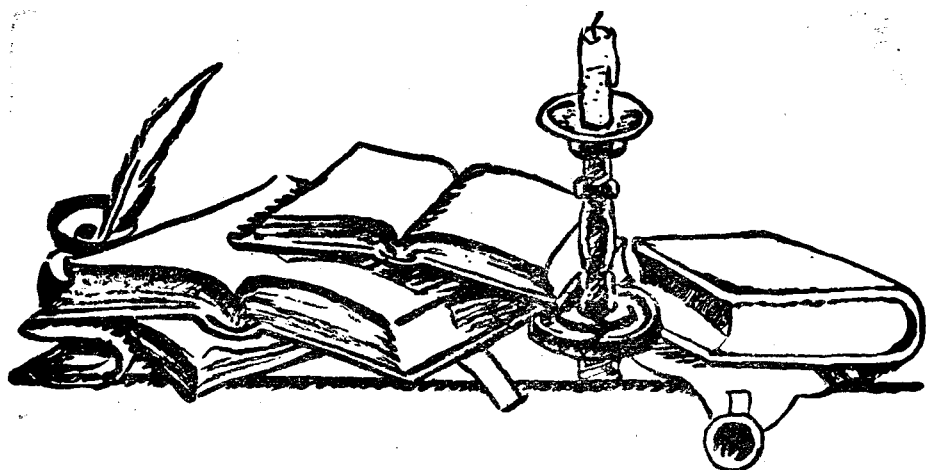
BCU Cluj / Central U

Ar fi nedrept să nu amintim contribuția personală a dlui Iuliu Maniu la înființarea Universității din Cluj, căreia i-a pus la dispoziție toată familia sa. Spre exemplificare oferim o mostră din opera științifică a dlui dr. Cassiu Maniu, fratele fostului președinte al Consiliului dirigent.

*Toamna anului nouăzeci și șapte,
Tot românul să și-o însemne,
În toamna acelu an,
Nerva l'a numit fiu pe Traian,
Jar în Januarie nouăzeci și opt,
Nerva împăratul e deja mort.
Și precum soarele pe cer se 'naltă,
Traian vine în Roma măreață,
Din Germania de sus,
Unde Nerva locșitor l'a pus.
Soare ce pe toți încâlzește,
Pe Traian lumea împărat îl dorește.
Lumea îl cunoaște, îl iubește,
Dreptatea cu înțelepciunea îl însoțește
Toată lumea falnică romană,*

Ști că va tremura lumea dușmană,
Și mai ales a Carpaților nație
Ge locuește în vestita Dacie.
Jau fost destui doi ani,
Să facă dreptate la Romani,
Și îndată la o sută unu,
Incepe cel mai mare lucru,
Incepe războiul cu Decebal,
Și-și pune piciorul în Ardeal.
Ji dă lui Decebal grația,
Și-l lasă bătut în Dacia.
Decebal nu ține legământul,
Jși pierde la Traian crezământul.
Traian la anul una sută cinci,
Pornește din nou cu legiuni douăzeci și cinci.
Supărat rău pe craiul Dacilor,
Joară că va rupe gâtul lor,
Pe Decebal îl va duce departe,
Să nu 'mbete pe Daci, cu vorbe deșarte,
Pe Daci îi va învăța omenie,
Le va lua țara pentru vecie.
Gândul lui Traian mare și curat,
De Dumnezeu fu ascultat,
Jl îndemnă cu vers frumos,
Gândul să nu-l pună jos,
Gândul bun să-l întâlnească,
Roma ca să înflorească
Dacia să fie țară românească,
Drepturile ce le are,
Scoată-le dela orișicare,
Și în loc de barbarie,
Legi să fie și omenie,
Jn loc de păgânătate,
Ginste, carte, bunătate,
Gu acest gând a fost întemeiată
Jn, Dacia o Romă mică minunată.

dr. CASSIU MANIU
— Profesor de filosofia politicii la
Universitatea din Cluj —

ÎNSEMNĂRI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Serbările universitare. — Universitatea românească din Cluj își sărbătorește zece ani dela întemeierea ei. Festivitățile organizate cu acest prilej se vor bucura de prezența M. S. Regelui și de atenția mai multor distinși reprezentanți ai culturii apusene. Vechii studenți se vor întâlni cu foștii lor profesori, două generații ardeleni vor da mâna sub zidurile finerei Alma mater, într'o atmosferă gravă și ducioasă de solemnitate și aduceri aminte.

Într'un deceniu de existență, luptând cu multe lipsuri ale începutului, înfățișându-se cu unele defecte de frumusețe, suferind câteva mutilări ce puteau fi evitate, Universitatea românească din Cluj și-a împlinit cu prirosință îndatoririle sale față de necesitățile de organizare a vieții naționale în Ardealul desrobii, furnizând aproape 3000 de absolvenți, suficient pregătiți pentru a umplea golurile păturii intelectuale.

Un firesc proces de reparație a nedreptății din trecut a trebuit să se îndeplinească aci, într'un ritm viu, fără mult răgaz, ca o revărsare de ape mari zăgăzuite vreme îndelungată. Încă dela începutul veacului trecut, în epoca readeptării tuturor neamurilor europene, românii din Ardeal ceruseră o Universitate românească, pe care ar fi dorit s'o vadă întemeindu-se chiar în acest Cluj, unde ea este astăzi o temeinică realitate. Toți cărturarii noștri, de-alungul unui secol întreg de apăsare și revoltă, și-au ridicat glasul lor în conferințele naționale, în presă, în suplicele adresate Vienei, în interpelările rostite în parlamentul dela Budapesta, revendicând pe seama poporului român dreptul elementar la dezvoltarea culturii sale naționale.

Acest drept i s'a refuzat, însă, cu o sălbatică îndărătnicie, iar la 1872, cinci ani după încheierea compromisului austro-ma-

ghiar pe spinarea noastră, când s'au deschis porțile Universității maghiare din Cluj, osânda împotriva limbei românești fusese rostită. Timp de aproape cincizeci de ani, Universitatea maghiară din Cluj a slujit cauza odioasă a desnaționalizării. Lăsând la o parte preocupările de ordin științific, profesorii ei o transformaseră într-o fabrică de diplome lesnicioase pentru uzul finretului maghiar, în rândurile căruia erau ispitiți să intre și studenții români. Insuș fostul rector Ștefan Apaty, un mare dușman al națiunii noastre, a mărturisit deschis că Universitatea maghiară din Cluj n'a urmărit decât scopurile politice. A fost o armă la dispoziția tendițelor de maghiarizare forțată.

Încercarea, însă, n'a reușit, căci noi am ocolit cu grije cetatea otrăvită a șovinismului maghiar, prea puțin disimulat sub învelișul pandectelor sau printre foile unui tratat de anatomie. În ajunul războiului abia erau 200 de studenți români la Universitatea maghiară din Cluj.

Astăzi, după ce această Universitate a devenit românească, — în bună parte ca concursul profesorilor unguri cari și-au părăsit catedrele, — numărul studenților români se apropie de 3000. Este saltul, pe care-l marchează orice avânt al forței deslănțuite după o lungă încercare de a o reține. În noile condițiuni de dezvoltare a spiritului antohoton, sub ocrotirea deplinei libertăți naționale, Universitatea românească din Cluj își urmează calea sa firească.

După zece ani de existență, după ce a născut din pânțele ei rodnic o legiune întreagă de tineri cărturari, Alma Mater a Ardealului începe o perioadă nouă. Fecunditatea ei va îmbrățișa încetul cu încetul, tot mai mult, tărâmul arid al ideilor. Catedra universitară va înceta de a mai constitui un fel de răsplată pentru o activitate, adesea iluzorie, pe arena luptelor politice din trecut, restabilindu-se criteriul științific în toate drepturile sale normale.

Activitatea desfășurată de cei mai mulți

dintre slujitorii Universității românești din Cluj ne îndrituiește să credem, că lipsurile începutului vor fi biruite, că defectele de frumusețe vor fi înlăturate, iar mutilările vor fi pe de-a'ntregul reparate...

Broșură apocrifă? — În ziarul *Universul* a apărut acum câteva zile un articol al dlui I. Russu-Abrudeanu, prin care se relevă existența unei broșuri tipărită la Viena în anul 1922, cu scopul de a populariza lupta onora dintre fruntașii așa numitului partid național din Ardeal împotriva vechiului Regat. Broșura are titlul: „Ardealul al Ardelenilor“, iar prefața, — o odioasă operă de subminare a unității noastre naționale, — poartă semnătura dlui Alex. Vaida.

D. Alex. Vaida tăgăduiește, însă, că ar fi autorul prozei cu pricina, declară broșura apocrifă și amenință pe autorul articolului din *Universul* cu un proces de calomnie.

Așteptăm cu mult interes desfășurarea acestui incident caracteristic, căci, fără îndoială, d. I. Russu-Abrudeanu va da replica. Dar și până atunci suniem nevoiți să recunoaștem, că toate ideile exprimate în broșura din 1922 sunt — *incontestabil* — absolut aceleași, pe care d. Alex. Vaida le-a mai exprimat în nenumărate rânduri, în chipul cel mai explicit. Părerile privitoare la politica de dinainte de război sunt aidoma cu cele expuse prin articolele sale din *Oesterreichische Rundschau* și *Reichspost*, iar cele cari se referă la situația internă a României întregite au fost rostite de nenumărate ori la diferite întruniri și în mai multe declarații scrise. Dintre acestea din urmă amintim numai epistola deschisă către românii din America, din conținutul căreia a citat d. mareșal Averescu, deunăzi, la Sighișoara. Însfârșit, până și formula „Ardealul al Ardelenilor“ a fost inventată tot de d. Alex. Vaida.

N'a aflat până acum fostul ministru de interne de existența unei broșuri cu semnătura sa? Nu-i recunoaște autenticitatea?

Oricum, paternitatea ei spirituală îi aparține, și aceasta se poate dovedi ori când, pe două coloane.

De pildă, în broșura dela Viena există următorul pasagiu :

„In Septembrie 1914, cu ocaziunea morții regelui Carol, fruntașii politici din Ardeal, adică comitetul executiv al partidului național din Ardeal, au venit la București, nu atât ca să participe la înmormântarea regelui, ci ca să-și spună cuvântul în ceea ce privește politica regalului față de monarhia austro-ungară“.

„Pe timpul acela și eu am fost la București și întrețineam legături de bună prietenie cu acești fruntași. Cu ocaziunea șederii lor la București, ei au vizitat pe Ottokar Czernin, ambasadorul monarhiei la București, căruia i-au declarat că nu admit politica României și sunt aderenți intransigenți ai menținerii integrității monarhiei habsburgice“.

Iar într'un memoriu redactat tot de dl Alex. Vaida în vara anului 1917, și adresat guvernului din Berlin, se găsește următoarea mărturisire :

„După catastrofa dela Serajevo, Aurel Popovici, dimpreună cu mine, am continuat lupta în sensul ideilor defunctului arhiduce. Trebuia să întrebuițăm toate mijloacele noastre disponibile ca să determinăm România să intre în războiul mondial alături de monarhie“.

„Imediat după izbucnirea războiului, Românii din Ardeal au făcut tot posibilul ca să deștepte în România un curent amical față de Puterile centrale“. „Când a murit regele Carol I, cinci conducători ai Românilor ardeleni s'au folosit de prilejul favorabil și — fără a cădea sub bănuiala de a fi agenți mituiți ai contelui Tisza, — s'au dus la București, spre a lucra acolo pentru o schimbare a atmosferei în favoarea Puterilor centrale“.

Aceste citate se referă numai la atitudinea dlui Alex. Vaida în timpul războiului mondial. Proba poate continua, însă,

și pentru epoca de după 1918. Un proces de presă pe această temă, ar fi neapăs de interesant — și de binevenit.

Guvernul Bragadiru. — Pușini sunt aceia cari cunosc misterul ascensiunii politice a dlui G. Mironescu. E un caz caracteristic pentru tânăra democrație română.

Actualul prim-ministru al țării nu-i o personalitate, care să se fi impus prin însuși deosebite. Nici talent de orator n'are, nici aptitudini organizatoare n'a dovedit, nici cu temperament de luptător n'a fost înzestrat. Are însă o foarte atracțioasă calitate, pe care se vede că o apreciază, mai ales, demagogii. D. G. Mironescu s'a întâmplat să fie un om foarte bogat.

În această calitate a făcut numeroase jertfe bănești pe vremea îndelungatei opoziții a partidului național-țărănist, iar acum, ca orice om practic, se prezintă cu polițele la scadență. Fiind d. G. Mironescu prietarul unei celebre fabrici de bere, se chiamă că guvernul actual ar putea fi numit guvernul Bragadiru.

Pe când un minister al fraților Czell?

Din „voinic“. vlădică? — Am înregistrat cu o adevărată stupeoare candidatura dlui Al. Russu, directorul ziarului *Uniunea* din Blaj, la scaunul noii episcopii române-unite dela Baia-Mare.

De mai bine de zece ani, din ziua când Ardealul a fost supus unei inevitabile diferențieri de credințe politice, conducerea bisericii noastre unite stă subț invinuirea, că sprijinește pe față, în mod exclusiv, partidul dlui Iuliu Maniu. Acest amestec direct în vâltoarea întrecerilor publice al unor înalți prelați, cari prin însăș misiunea lor creștinească ar fi trebuit să rămână deasupra oricăror patimi lumești, a ridicat în cursul vremii destule protestări și a dat prilejul unor serioase avertismente. Bătăioșii canonici ai Blajului, fanatizați mai mult de senzul electoral al roatei decât de învățăturile lui Isus, s'au transformat, cu

discreta binecuvântare a mitropolitului Suciuciu, în agenți turbulenți ai partidului național-țărănesc, coborând în stoluri negre asupra câmpurilor de bătaie la alegeri, bătându-se cu pumnul în piept la întruniri publice și războindu-se la gazetă cu toți adversarii comitetului de-o sută dela Cluj.

Acești slujitori ai lui Dumnezeu, pe cari i-am văzut cu ochii noștri la lucru, șovedeau ca să știe cu cine votează poporul, se suiau în amvon ca să facă apologia regionalismului dlui Al. Vaida, și anunțau în ornate, din fața altarului, la ce oră se închide urna. Ei aruncaseră la o parte Evanghelia și jurau pe rezistența cetățenească dela Alba-Iulia. . .

E drept, că până acum, episcopii înșiși n'au descins în arenă, ci, unii mai mult de formă, alții cu toată sinceritatea, au desaprobat aceste procedee. Iată, însă, că suntem pe cale să facem, și în privința aceasta, un pas înainte. Prin numirea eventuală a dlui dr. Al. Russu ca titular al diacezei unite dela Baia-Mare, se va pune în mână unuia dintre cei mai zeloși electori național-țărăniști o cârje de episcop, pe care viitorul vlădică se va grăbi s'o confundă cu un ciomag de „voinic”.

Pe dl Al. Russu nu mai avem nevoie să-l recomandăm cititorilor *Țării Noastre*. L'am urmărit de-atâtea ori în coloanele *Uniei* dela Blaj, unde, în articole săptămânale pline de patimă și de venin, se lupta pe două fronturi cu toate partidele protivnice dlui Iuliu Maniu și cu întreaga biserică ortodoxă. Un suflet încărit și rău, distilând în picuri de cerneală rânjelul unui sarcasm de suburbie, care nu s'a ridicat o singură clipă la înălțimea unei preocupări abstracte. O mică javră de club, de pe urma căreia nu s'au auzit decât vulgare lătrături. Indemnuri moralizatoare? O carte de predică? Cercetări din trecutul neamului?

Nimic! Nimic! Nimic!

Fără nici-o înclinare specială spre doctrina creștină, fără nici-o pregătire teolo-

gică deosebită, fără învățătură și fără smerenie, dl Al. Russu se pregătește să păstorească o eparhie, fiindcă șeful său politic, dl Iuliu Maniu s'a gândit să-i răsplătească în acest fel serviciile făcute partidului în *Unirea* dela Blaj. Va fi cu puțință această nemaipomenită rușine? Un vlădică șef de „voinici”? Un agent electoral print al bisericei? Un pamfletar politic păstor de suflete?

S'o vedem și pe asta, dar putem să profetim de pe acum că n'o să iasă bine!

Afacerea Stewart. — Ziarele au înregistrat cu satisfacție știrea, că însfârșit Casa autonomă a drumurilor a hotărât să rezilieze contractul Stewart.

Atât a făcut până acum această Casa autonomă a drumurilor. A acordat o concesiune unei firme străine, care, cu toate avantajele asigurate, n'a fost în stare să și execute obligațiile. Experiența a înghițit destule fonduri: chirii pentru birouri, diurne, lefuri, automobile, comisioane, dar niciun centimetru pătrat de șosea nu s'a construit în campania de lucru a acestui an.

Acum, casa Stewart s'a supărat, arătându-se gata să dea la iveală sacrificiile făcute pentru obținerea contractului reziliat. Ziarul *Curentul* anunță chiar, că afacerea va tua o întorsătură senzațională. Senzațională? Nu. Dar foarte instructivă pentru opinia publică din țară, care are tot dreptul să fie lămurită în privința... activității fostului regim.

Toate turpitudinile vor fi într-o zi desgropate, iar ziua aceea nu pare să fie tocmai departe.

Literatura evreo-maghiară. — Excelenta revistă *L'Europe centrale*, redactată la Praga în limba franceză, aduce odată cu numărul său cel mai recent, câteva observații foarte interesante cu privire la rostul scriitorilor evrei în literatura maghiară.

S'ar părea, că dl Andrei Komor, auto-

rul romanului *S. Fischmann și Succesorii*, apărut de curând la Budapesta, se înfățișează ca un veritabil inovator. Până acum eram obișnuți cu tipul poetului, novelistului sau criticului de origine evreiască, debarcat în capitala Ungariei din fundul unui *ghetto* galițian, cu nume schimbat, cu periciunii rețezați, păstrând ici-colo câteva urme de pistrui, dar hotărât din capul locului să-și uite obârșia și să se declare intelectual maghiar. El nu aducea, din lumea pe care o părăsise, decât o inteligență atavică ascuțită pe marginea controverșelor talmudice și o totală lipsă de înțelegere pentru frumusețile naturii. În câteva decenii s'a multiplicat, umplând vitrina librărilor, redacțiile gazetelor și culisele teatrelor, publicând volume de sociologie, confecționând comedii boulevardiere și maimuțărind cel mai autentic patriotism turanic.

Rolul, pe care l'a jucat scriitorul evreomaghiar în viața Ungariei de ieri, n'are nevoie de prea multe comentarii. În ajunul războiului mondial, el era deja stăpân în presă, ocupase trei sferturi din literatură și se erijase până dincolo de Ocean în ambasador autorizat al spiritului maghiar. În locul impetuosului principe Rákóczi, care-și zornăia pintenii de argint la curtea regelui Franței, se prezintă acum dl Franz Molnár, cu monoclu în ochi, și cu un vraf de comedii fanteziste.

Iată, însă, că dl Andrei Komor se desface din rândul predecesorilor săi și, refuzând să ze maghiarizeze pe de-a întregul, se mărturisește evreu, nu numai în aptitudinile sale intelectuale, dar chiar în subiectul pe care-l tratează în cartea sa. *S. Fischmann și Succesorii* este un roman evreiesc, scris în limba maghiară. Se pe-trece în mediu evreiesc, pune în lumină personajii evreiești, face apologia mentalității evreiești. Patriotismul maghiar, cu zgomotosul său exces de zel, nu se zărește nicăeri. Perciunii au intrat în dreptul lor, nu mai puțin milenar...

Suntem curioși să vedem, cum ve fi primită această reîntoarcere lângă Thora a scriitorilor evreomaghiari. În revista *Nyu-*

gat, dl Zsigmond Móricz o salută cu simpatie printr'un studiu asupra sufletului evreiesc în literatura Ungariei. Va trebui să ascultăm, însă, și alte glasuri.

Un oaspe nepotrivit. — Prezența dlui Iuliu Maniu la serbările jubulare ale Universității din Cluj a rămas, pentru toți o enigmă. Nimeni n'a înțeles ce legătură există, sau a existat vreodată, între fostul avocat dela Blaj și cultura românească a Ardealului. După cât știm și noi, dl Iuliu Maniu n'a scris în viața sa nicio carte, — nici măcar în specialitatea juridică, — n'a oferit roadele gândirei sale pe niciun teren, și în ceea ce privește legăturile sale cu Universitatea, ele s'au mărginit exclusiv la dobândirea unei banale diplome, care i-a permis, în tinerețe, să pledeze cu succese îndoielnice în fața judecătorilor de ocol din județul Târnava-Mică.

S'a spus, însă, pentru a da totuș o explicație ciudatului spectacol, că dl Iuliu Maniu a fost, vreme de câteva luni, președintele răposatului Consiliu dirigent, a cărui activitate s'a ilustrat mai cu seamă prin nenumărații comisari de alimentare, cari au bântuit atunci pe suprafața Ardealului. Nici în acest caz nu găsim explicația plauzibilă. Serbările organizate de Universitatea dela Cluj n'au avut, sau cel puțin nu trebuia să aibă, nimic de a face cu politica. A fost o solemnitate a culturii.

În ce fel de raporturi se găsește d. Iuliu Maniu cu ceea ce se chiamă: cultura? Cine știe, s'o spună. Noi habar n'avem!

Pe de altă parte, nu putem să trecem cu vederea o complectă diformare a adevărului istoric, săvârșită de organizatorii festivităților dela Cluj, cari au uitat, sau s'au făcut că uită rolul covârșitor pe care l'a avut la întemeierea Universității din Cluj d. Vasile Goldiș, în calitatea sa de fost șef al resortului instrucțiunei publice din Consiliul Dirigent și ministru al Ardealului în guvernul din București. Credem, că aceasta scăpare din vedere va fi cândva reparată, acordându-i se fiecăruia meritul avut.